УДК 373.29(045)

https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-2(20)-814-827

Комар Ольга Анатоліївна доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 28, м.Умань, https://orcid.org/0000-0003-0289-2359

НАСТУПНІСТЬ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

Анотація. Стаття присвячена аналізу актуальних підходів до питання навчально-виховного процесу на стику дошкільної та початкової освіти. Автор досліджує концепцію «наступності» як ключовий аспект успішного переходу від дошкільного закладу до початкової школи. В статті розглядаються сучасні тенденції у формуванні програм, методик та підходів до навчання, спрямованих на забезпечення плавного переходу дитини з одного освітнього етапу на інший. Проаналізовано широкий спектр питань наступності закладу дошкільної освіти та початкової школи. Автором проаналізовано також фактори, що впливають на ефективність цього процесу, такі як підготовка вчителів, психологічний комфорт дітей та їхніх батьків, а також взаємодія між дошкільними та початковими закладами освіти.

Також зазначено, що залишаючи послідовність з віковим періодом дитинства, початкова школа сприяє подальшому розширенню особистості малюка, її фізичному, інтелектуальному та соціальному зростанню. Вона впливає на формування цінностей стосовно держави, рідного краю, української культури, здоров'я, розвиває здібності до творчого вираження себе, критичного мислення та інші аспекти. Поява нового основного виду діяльності (навчальної) на кожному етапі розвитку дитини не призводить до втрати значення попередніх етапів.

Вказано, що ефективним засобом забезпечення послідовності та перспективності в дошкільній та початковій освіті може стати застосування діяльнісного підходу, що передбачає впровадження різноманітних видів творчої діяльності (ігор, технічного та художнього моделювання тощо) у навчальний процес. Поповнення освітнього середовища практико-орієнтованими ситуаціями, що відтворюють реальне життя, також може сприяти цій меті. Такі ситуації, які відповідають потребам дітей у практичних діях, сприятимуть

максимальній активізації їхніх пізнавальних інтересів та розвитку почуття відповідальності за навколишнє середовище (наприклад, ділянку школи, рослини на ділянці, способи дбати про предмети). Широкий спектр дидактичних методів і прийомів можна розширити за допомогою розвивальних ігор і вправ, логічних завдань, проблемних питань та ігрових технологій, що сприяють активізації мислення та уяви у дітей.

Ключові слова. Наступність, заклад дошкільної освіти, початкова школа, дошкільний вік, молодший школяр.

Komar Olha Anatolyivna doctor of pedagogical sciences, professor, head of professional method and innovative technologies in primary school department, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 28, Uman, 20300, https://orcid.org/0000-0003-0289-2359

THE CONTINUITY OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION AND PRIMARY SCHOOL: A MODERN VIEW

Abstract. The article is devoted to the analysis of current approaches to the issue of the educational process at the intersection of preschool and primary education. The authors explore the concept of "continuity" as a key aspect of the successful transition from preschool to primary school. This article reveals modern trends in forming programs, methods, and approaches to learning aimed at ensuring a smooth transition of a child from one educational stage to another. A wide spectrum of issues of the preschool education institution and primary school continuity was analyzed. The author also considered factors affecting the effectiveness of this process, such as teacher training, the psychological comfort of children and their parents, as well as interaction between preschool and primary education institutions.

It is also stated that keeping sequence about the age period of childhood, primary school contributes to the further comprehensive development of the child's personality, along with physical, intellectual, and social growth. It affects the formation of values regarding the state, native land, Ukrainian culture, and health, likewise develops abilities for creative self-expression, critical thinking, and other aspects. The appearance of a new main type of educational activity at each stage of the child's development does not lead to the loss of the significance of the previous stages.

It is indicated that an effective means of ensuring sequence and perspective in preschool and primary education can be the application of an activity approach, which involves the introduction of various types of creative

activity (games, technical and artistic modeling, etc.) into the educational process. Supplementing the educational environment with practice-oriented situations that reproduce real life can also contribute to this goal. Such situations, which meet the needs of children in practical actions, will contribute to the maximum activation of their cognitive interests and promote the development of a sense of responsibility for the environment (for example, the school area, plants on the site, and ways to take care for objects). A wide range of didactic methods and techniques can be expanded with the help of educational games and exercises, logical tasks, problematic questions, and game technologies that contribute to the activation of thinking and imagination in children.

Keywords: Continuity, preschool education institution, primary school, preschool age, junior schoolchild.

Постановка проблеми. Сучасну людину вирізняє широта розумових здібностей, які сприяють її швидкій адаптації у мінливому соціокультурному довкіллі. Найсприятливішим періодом їхнього формування визнано дитинство, коли закладається особистісне підґрунтя кожного вихованця, формуються його базові основи культури пізнання і світогляду. Отож, важливо забезпечити наступність у розвитку індивідуально-особистісного потенціалу на етапі дошкільного й молодшого шкільного віку [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до законодавства України чинні програми дошкільної й початкової освіти повинні реалізувати наступність в освіті. Однак, її представлено все ще недостатньо, відповідно, і надалі нагальною є потреба в узгодженості між освітніми технологіями, змістом і методами педагогічної діяльності. Варто наголосити й на особливій значущості методологічних напрямів дошкільної й початкової освіти, в яких були б враховані не лише принципи реалізації наступності (розвиток допитливості дошкільника як основи пізнавальної активності майбутнього учня; розвиток різносторонніх здібностей дитини; формування творчої уяви; розвиток комунікативності та ін.), а й забезпечення подальшого розвитку актуальних аспектів наступності у вихованні особистості у дошкільній та початковій ланках. Ці аспекти уже деякою мірою порушено в працях: І. Беха, Л. Божович, О. Запорожця, В. Котирло, О. Проскури та ін.. В останні роки XXI ст. означений напрям розробляли дотично до методології виховного процесу століття, яке минуло, Л. Артемова, А. Богуш, В. Бондар, Е. Вільчковський, Г. Григоренко, О. Кононко, К. Крутій, Н. Лисенко, З. Плохій, Т. Поніманська, Т. Степанова, Г. Тарасенко, К. Щербакова та ін..

Науковці (А. Богуш, М. Вашуленко, В. Галузяк, В. Киричок, В. Кузь, Н. Мойсеюк) стверджують, що наступність у роботі дошкільної і шкільної ланок освіти забезпечує цілісність та ефективність виховного процесу, є показником його послідовності й результативності. У науковій літературі проблема наступності розглядалася у різних аспектах: теоретичні аспекти принципу наступності (Н. Мойсеюк, О. Савченко, В. Сухомлинський), психологічні аспекти (О. Проскура), наступність між дошкільною та шкільною освітою (Л. Артемова, А. Богуш, О. Богініч, В. Кузь).

Метою нашої статті є аналіз і дослідження сучасного стану наступності у діяльності закладу дошкільної освіти та початкової школи.

Виклад основного матеріалу. У пропонованому дослідженні сутність наступності в освіті і вихованні молодого покоління ми розуміємо як зв'язок між різними ступенями освіти та їх узгодження. Також ми підтримуємо твердження науковців стосовно необхідності комплексного вирішення проблеми наступності, що дозволить забезпечити неперервність і єдину організацію освітнього процесу на різних рівнях, послідовне ускладнення знань, способів поведінки і діяльності. Під наступністю в педагогічних процесах і явищах розуміється такий зв'язок старого з новим і нового зі старим, що, коли виникають в умовах цього зв'язку діалектичні протиріччя, вони розв'язуються шляхом організованої взаємодії відповідних компонентів.

Забезпечення безперервного отримання освіти людиною можливе за умови впровадження принципів перспективності і послідовності між різними етапами освіти, зокрема між дошкільною та початковою. З введенням нових термінів, структури та змісту загальної середньої освіти, актуалізується питання пошуку шляхів забезпечення повноцінного розвитку особистості на всіх рівнях освіти.

Концептуальні принципи реформування загальної середньої освіти у рамках програми «Нова українська школа» до 2029 року передбачають послідовність надання освіти молодому поколінню на всіх етапах (з принципом концентричної побудови) з максимальним врахуванням індивідуальних фізичних, психологічних та інтелектуальних особливостей кожної вікової групи дітей.

Серед ключових компонентів формули Нової української школи:

- новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації дитини в суспільстві;
- наскрізний процес виховання, спрямований на формування соціально-моральних цінностей;
- педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками;

•дитиноцентризм, орієнтація на потреби учня в освітньому процесі;

•нова структура школи, що сприятиме засвоєнню нового змісту і формуванню життєвих компетентностей;

•сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології навчання учнів, освітян і батьків у закладі освіти та поза його межами [9].

Тенденції розвитку дошкільної та початкової освіти в умовах реформування загальної середньої освіти на засадах Концепції Нової української школи мають багато спільного. У Базовому компоненті дошкільної освіти (у редакції 2012 р.) та Державному стандарті початкової освіти (2018 р.) визначається пріоритетність особистісно-орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, середовищного підходів до розв'язання основних завдань дошкільної та початкової освіти. Обидва документи покликані забезпечити становлення особистості дитини, її фізичний, комунікативний, пізнавальний, соціально-моральний, художньо-естетичний, креативний розвиток, набуття нею практичного досвіду [1].

Державним стандартом початкової освіти окреслені такі ключові компетентності: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами, математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність, екологічна, інформаційно-комунікаційна, культурна, громадянські та соціальні компетентності, підприємливість та фінансова грамотність, навчання впродовж життя. Зазначені компетентності формуються на основі компетентностей, що закладені у дошкільному віці: здоров'язбережувальної, комунікативної, предметно-практичної, ігрової, сенсорно-пізнавальної, природничо-екологічної, художньо-продуктивної, мовленнєвої, соціальної, особистісно-оцінної (згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти) [1].

Основні типи активностей, що є характерними для дітей старшого дошкільного віку (такі як спілкування, гра, фізична активність, пізнавальна діяльність, економічно-побутові навички, мистецька творчість, такі як ліплення, малювання, аплікація, конструювання, музична та хореографічна активності, театральні заняття) мають бути збережені і поглиблені у молодшому шкільному віці. Це сприятиме поступовому переходу до навчання як до нового основного типу діяльності у перший (адаптаційно-ігровий) період початкової освіти. Покликання цієї активності полягає, серед іншого, у розвитку різних форм активності дитини, її творчій самореалізації та формуванні нових навичок та вмінь.

Спільними для всіх ключових компетентностей є наскрізні вміння, як-то: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами. Основою формування ключових компетентностей дітей у початковій школі є базові якості особистості дитини, набуті у дошкільному віці: спостережливість, допитливість, довільність, самостійність, ініціативність, відповідальність, чуйність, креативність, міжособистісна позитивна комунікація та інші.

Вік від п'яти до шести (семи) років є періодом, коли відбуваються значні зміни в особистості дитини, формуються нові аспекти під впливом головної гри як діяльності, яка спрямована на перехід до нового етапу розвитку у відмінній соціальній обстановці. Пріоритетом у цьому віці є розвиток особистісних якостей дітей.

Зберігаючи послідовність з дошкільним періодом дитинства, початкова школа сприяє подальшому розвитку особистості дитини, її фізичному, інтелектуальному та соціальному зростанню. Вона формує ціннісне ставлення до держави, рідного краю, української культури, здоров'я, здатність до творчого самовираження, критичного мислення та інші аспекти. Виникнення нового провідного виду діяльності (навчальної) на кожному етапі розвитку дитини не призводить до зникнення того, що було важливим на попередньому етапі.

Відповідно до нового Державного стандарту початкової освіти освітній процес у початковій школі організовується за циклами, з урахуванням вікових особливостей фізичного, психічного і розумового розвитку дітей 6–10 років. Перший цикл початкової освіти – адаптаційно-ігровий (1-2 класи); другий цикл – основний (3-4 класи). Це нововведення створює передумови поступового психологічно-комфортного переходу дитини від гри до навчання, які є провідними видами діяльності дітей відповідно дошкільного і молодшого шкільного віку [9].

Структурування навчального процесу на основі принципів послідовності та перспективності сприятиме повному й гармонійному розвитку самостійної, ініціативної та компетентної особистості на перших етапах системи освіти, що діє протягом усього життя. Реалізація цих принципів у дошкільних закладах та початкових школах передбачає створення єдності, взаємозв'язку та взаємодії між метою, змістом, методами та формами організації навчального процесу з дітьми старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

Обізнаність учителів початкових класів із програмами, методами, прийомами розвитку, виховання і навчання старших дошкільників у закладі дошкільної освіти та ознайомлення вихователів старших груп з освітніми програмами, технологіями навчання, що використовуються у першому класі початкової школи, забезпечить умови для уникнення ситуацій форсування або штучного сповільнення природного темпу розвитку дітей. Змістовий і технологічний аспекти здійснення освітнього процесу в закладах дошкільної освіти і початковій школі мають бути узгодженими з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей [3].

Елементи навчальної діяльності, що формуються у дитини старшого дошкільного віку під час спеціально організованої дорослим навчально-пізнавальної діяльності (заняття), а також у ході будь-яких специфічних для даної вікової групи видах дитячої діяльності у закладах дошкільної освіти, забезпечують успішність оволодіння новими компетентностями. Шкільне навчання, у свою чергу, має забезпечити взаємозв'язок, розширення, поглиблення й удосконалення попередньо отриманих 6(7)-річними дітьми знань, умінь і навичок, сформованих ціннісних ставлень, існуючого досвіду.

Цілісність процесу розвитку особистості та інтелектуального зростання дитини можлива, якщо забезпечено внутрішній зв'язок у змісті освітньої діяльності, методиках педагогічного керівництва та організаційних формах у дошкільних та закладах загальної середньої освіти.

Одну з ключових позицій у забезпеченні наступності і перспективності в освітньому процесі посідає зв'язок змісту дошкільної і початкової освіти. Він полягає у поступовості й послідовності реалізації чинних програм розвитку, освіти і виховання дітей дошкільного віку та освітньої програми для 1 класу початкової школи. Обов'язкове врахування того рівня розвитку дитини, з яким вона прийшла до першого класу школи, сприятиме органічному, природному збагаченню особистісного розвитку, започаткованому в дошкільному періоді життя, та створить умови для успішного подальшого зростання і переходу дитини з першого рівня освіти до наступного [5].

Відповідно до основних ідей концепції Нової української школи та положень Державного стандарту початкової освіти з метою забезпечення наступності змісту та уникнення його дублювання в освітніх програмах дошкільної і початкової освіти рекомендується посилити розвивальну і виховну складові освітнього процесу, надати пріоритет соціалізації, моральному вихованню, формуванню мотивів пізнавальної діяльності тощо[9].

Вчені попереджають про ризик надмірної акцентуації інтелектуального розвитку у дітей, якій деякі педагоги дошкільних закладів можуть сприяти, мотивуючи це попитом батьків на підготовку дітей до школи. Вони вказують на те, що згідно з Державним стандартом початкової освіти навчання письмовому мовленню (читання, письмо) передбачено у початковій школі. Проте недопустимо штучно сповільнювати індивідуальний темп розвитку дитини, не враховуючи інтереси та потреби старших дошкільників. Ефективним є організація освітнього процесу, спрямованого на зону найближчого розвитку дитини.

Зміст освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку реалізується за чинними комплексними програмами розвитку, навчання, виховання, що рекомендовані Міністерством освіти і науки України та орієнтують вихователів на формування особистості дитини, розвиток її творчої спрямованості, розкриття потенційних можливостей.

Однією з таких програм є освітня програма «Впевнений старт» (нова редакція), розроблена на виконання Плану пріоритетних дій Уряду в 2017 році. Головні конструкти програмних завдань з урахуванням вимог сьогодення передбачають:

- збалансування напрямів розвитку особистості дитини для збереження її цілісності;
- створення фундаменту успішності дитини через її діяльнісну самореалізацію в умовах нової соціальної ситуації розвитку;
- забезпечення сучасної та зручної системи методичного сервісу для педагогів та батьків [11].

Матеріали програми окреслюють оптимальний комплекс розвивальних, виховних, навчальних функцій і змістових напрямів організації життєдіяльності в межах вікової компетентності дітей старшого дошкільного віку. Реалізація вимог освітньої програми «Впевнений старт» передбачає застосування вихователями закладу дошкільної освіти діяльнісного підходу, врахування специфічних видів дитячої діяльності (ігрова, комунікативна, образотворча та ін.), забезпечує формування психологічної зрілості, життєвих компетентностей і готовності до систематичного навчання в Новій українській школі старшого дошкільника [8].

Використання в освітньому процесі старших груп обраної педагогами програми розвитку, навчання і виховання ухвалюється рішенням педагогічної ради закладу дошкільної освіти щороку в серпні.

Удосконаленню освітнього процесу у закладах дошкільної освіти і початковій школі сприятиме відмова від застарілих підходів: фронта-

льних форм організації освітнього процесу, класичного розташування учнів у класі, статичних поз на заняттях і уроках та інше. Для забезпечення оптимальної рухової активності дітей доцільно передбачити динаміку проведення заняття/уроку (зміну видів діяльності) [6].

Дієвим засобом забезпечення наступності і перспективності дошкільної та початкової освіти може стати реалізація діяльнісного підходу через введення в освітній процес різних видів дитячої діяльності творчого характеру (ігор, технічного і художнього моделювання тощо); насичення освітнього простору практико-орієнтованими ситуаціями, наближеними до реального життя. Такі ситуації, що відповідають потребам дітей у практичних діях, сприятимуть максимальній активізації пізнавальних інтересів і формуванню почуття відповідальності за найближче оточення (ділянка школи, рослини на ділянці, у групі/класі, вміння цінувати речі). Діапазон дидактичних методів і прийомів варто розширювати розвивальними іграми і вправами, логічними задачами, проблемними питаннями, ігровими технологіями, що активізують у дітей мислення і уяву. Потрібно організовувати систематичні спостереження, пошуково-дослідну діяльність, використовуючи розвивальне середовище групи/класу.

В освітньому процесі як дошкільного закладу, так і початкової школи провідним має стати спілкування дорослого з дітьми у формі діалогу. При цьому, дорослому необхідно визнавати право дитини на ініціативні висловлювання, аргументоване відстоювання своїх пропозицій, право на помилку. Це сприятиме розвитку в дитини активності, ініціативності, почуття власної гідності і самоповаги. Доцільно створювати емоційно значимі ситуації, підтримувати діалогічне спілкування між дітьми. Варто також забезпечити дитині можливість взаємодії та взаємообміну досвідом з однолітками і дорослими. Тоді діти зможуть на основі наявного у них досвіду виявляти ініціативу, творчість, фантазію, відповідальність [2].

Педагогам закладів дошкільної освіти слід активізувати мислення дітей, сприяти свідомому сприйманню і засвоєнню ними знайомого і нового матеріалу, заохочувати до постановки питань, висування припущень, пошуку самостійних рішень, перевірки їх правильності та інше.

Під час проведення організованої навчально-пізнавальної діяльності важливо систематично використовувати різноманітні класичні та інноваційні педагогічні технології, методи і прийоми, що позитивно зарекомендували себе в сучасній дидактиці, раціонально поєднувати вербальні, наочні та практичні методи.

Важливим засобом забезпечення наступності між дошкільною і початковою освітою є створення і реалізація єдиної, динамічної, перспективної системи конструктивних дій, спільних для управлінців, педагогів та батьків та спрямованих на розвиток, виховання і навчання старших дошкільників і молодших школярів. Для сталого функціонування такої системи важливо налагодити взаємодію між закладами освіти (або відповідних структурних підрозділів закладу освіти) на основі угоди про співпрацю, у якій визначається мета співпраці, права і обов'язки кожного закладу. Угода укладається директорами закладів щороку в червні [4].

Орієнтовна схема взаємодії закладів освіти має передбачати порядок дій, що корегується з урахуванням фактичних умов і перспектив функціонування закладів освіти (або відповідних структурних підрозділів закладу освіти):

- проведення закладами освіти внутрішнього моніторингу якості освіти (системи послідовних і систематичних заходів, що здійснюються у рамках річного плану роботи з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти у закладі освіти, встановлення відповідності фактичних результатів освітньої діяльності її заявленим цілям, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей);
- обговорення проблемних питань і визначення завдань, що необхідно вирішити на тому чи іншому етапі роботи;
- складання плану і проведення спільних заходів відповідно до визначених завдань за участю адміністрацій і методичних служб закладів освіти, батьків дітей старшого дошкільного віку.

Методична робота щодо забезпечення наступності дошкільної і початкової освіти у закладах дошкільної та початкової освіти (або відповідних структурних підрозділів закладу освіти) має здійснюватися за інформаційно-просвітницьким і практичним напрямами.

З метою обміну досвідом вихователів закладів дошкільної освіти та учителів початкової школи щодо використання ігрових методів і прийомів, форм організації діяльності дітей, системи роботи з розвитку мовлення, формування пізнавальних процесів, соціалізації дитини тощо доцільно передбачати індивідуальні та інтерактивні (колективні, колективно-групові, групові) форми методичної роботи [11], а саме:

- Взаємне відвідування відкритих занять вчителями та вихователями, а також участь у різних формах освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку та на уроках у початковій школі.

•Проведення анкетування педагогів закладів освіти для вивчення їхніх потреб у підвищенні професійної майстерності та забезпечення гармонійного розвитку особистості дитини.

•Організація та проведення спільних педагогічних заходів, таких як ради, семінари, засідання «круглих столів», конференції, консультації, тематичні виставки та інші.

•Створення спільних методичних об'єднань та творчих груп вихователів дошкільних закладів і вчителів початкової школи.

•Залучення педагогів дошкільних закладів та початкової школи до участі в спільних педагогічних проектах, розробленні методичних рекомендацій і порад.

•Обмін педагогічним досвідом з різних аспектів реалізації наступності між дошкільною та початковою освітою.

•Підтримка самоосвіти педагогів та постійне підвищення їхньої професійної майстерності.

Інформаційно-просвітницький аспект взаємодії закладів дошкільної освіти та початкової школи має бути спрямованим і на батьків, і на педагогів.

У роботі з батьками необхідно передбачити:

•Проведення опитування для оцінки особистісного зростання дітей та їхньої готовності до дошкільної зрілості з метою надання консультаційної підтримки.

•Вивчення психологічних закономірностей розвитку дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку.

•Організація Днів відкритих дверей у закладах загальної середньої освіти для ознайомлення з ними.

•Проведення Інтернет-консультацій, вебінарів та форумів для батьків.

•Створення "педагогічної вітальні" з метою створення психологічно комфортних умов для дитини у новій соціальній ролі школяра, а також організація батьківських клубів та інших форм взаємодії між закладами освіти та батьками вихованців.

Встановлення зв'язку та творчої співпраці між закладом дошкільної освіти і початковою школою на рівні заходів з дітьми – необхідна умова успішного вирішення завдань наступності. Практичний аспект співробітництва у цьому контексті передбачає [12]:

•попереднє знайомство вчителів зі своїми майбутніми учнями;

•відвідування вихователями відкритих уроків, позакласних заходів своїх колишніх вихованців-першокласників з метою спостереження за їх розвитком;

•проведення екскурсій;

•організацію спільних тематичних виставок дитячих робіт, вернісажів, конкурсів тощо;

•проведення спільних заходів для дітей старшого дошкільного віку та учнів початкової школи у закладах дошкільної і загальної середньої освіти (театралізованих вистав, відвідування музеїв тощо);

•спільну участь школярів і старших дошкільників у проектній діяльності та інше.

Узгодженості дій потребує і діяльність психологічних служб закладів дошкільної і загальної середньої освіти. Взаємодія закладів дошкільної і початкової освіти у питанні роботи соціально-психологічних служб може включати:

•Виконання єдиного психолого-педагогічного моніторингу для відстеження динаміки розвитку дітей.

•Проведення дослідження рівня розвитку основних якостей особистості дітей старшого дошкільного віку як підґрунтя для успішного адаптування до початкової школи.

•Аналіз умов успішної адаптації першокласників до шкільного життя.

•Використання корекційно-розвивальних методів у роботі з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку, які потребують індивідуального підходу.

•Організація спільних методичних заходів.

Зміст конкретних заходів (теми та питання засідань педагогічних рад, круглих столів, семінарів-практикумів, спільних методичних об'єднань тощо) зазначається у річних планах роботи закладу дошкільної освіти та закладу загальної середньої освіти.

Наступність між дошкільною та початковою освітою забезпечується шляхом єднання підходів до організації повсякденного життя дітей у віці шостого та сьомого (восьмого) років, незалежно від умов отримання освіти: чи то у дошкільному закладі, у першому класі початкової школи, у групі Центру розвитку дитини, чи в умовах сімейного виховання і т.д.

Висновки. Отже, діяльність закладів освіти у забезпеченні наступності повинна бути організована педагогічними колективами у співпраці та системному підході. Спільні зусилля педагогічних колективів дошкільних та загальноосвітніх закладів, а також активна участь батьківської громадськості, забезпечать гармонійний та успішний перехід дитини від дошкільної до початкової освіти з урахуванням її психологічних потреб.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обгрунтуванні педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації співпраці з дошкільною ланкою освіти та дотримання умов наступності між дошкільною та початковою освітою молодого покоління.

Результати дослідження можуть бути корисними для педагогів-дошкільників, психологів та інших спеціалістів, що займаються питаннями розвитку дитини та підготовки до шкільного навчання.

Література:

1. Богуш А. Реформування підготовки педагогічних кадрів в аспекті реалізації принципів наступності та перспективності. *Збірник наукових праць БДПУ*. 2002. 6–12.

2. Гавриш Н. Л., Лінник О. М. Дитячий садок – початкова школа: перезавантаження?! *Дошкільне виховання.* 2019. №9. 3–9.

3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 : станом на 24 лип. 2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text (дата звернення: 22.01.2024).

4. Зотова Т. Н. Проблема наступності в системі «ДОЗ – початкова школа». *Наука і освіта: проблеми і перспективи*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції аспірантів, студентів і науковців, 12 квіт. 2002 р. Братислава, 2002. 15–18.

5. Казанцева Л. І. Наступність у роботі дошкільного закладу освіти та початкової загальноосвітньої школи у формуванні мовленнєво-комунікативних навичок дітей. *Зб. наук. праць БДПУ*. 2002. 84–91.

6. Колупаєва Т. Є. Модель підготовки вчителя XXI століття у світлі європейських інтеграційних процесів. *Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. № 11(7). 2016. 33–38.

7. Кудрявцев В. Дошкільна і початкова освіта – один розвиваючий світ. *Дошкільне виховання*. 2001. № 6. 58–66.

8. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text (дата звернення: 20.02.2024).

9. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ : МОН України, 2016. 34.

10. Нова українська школа: порадник для вчителя. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.

11. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 .

12. Про наступність в программах дошкільної і початкової освіти. *Дошкільне виховання*. 2000. №10. 32–33.

References:

1. Bohush A. (2002). Reformuvannia pidhotovky pedahohichnykh kadriv v aspekti realizatsii pryntsypiv nastupnosti ta perspektyvnosti [Reformation of training of pedagogical personnels is in the aspect of realization of principles of the following and perspective]. Zbirnyk naukovykh prats BDPU. 6–12. [in Ukrainian].

2. Havrysh N. L., Linnyk O. M. (2019). Dytiachyi sadok – pochatkova shkola: perezavantazhennia?! [Kindergarten - primary school: a reboot?!]. Doshkilne vykhovannia. №9. 3–9. [in Ukrainian].

3. Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoi osvity : Postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 21.02.2018 r. № 87 : stanom na 24 lyp. 2019 r. [On approval of the State Standard of Primary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine. of Ministers of Ukraine dated 21.02.2018, No. 87: as of July 24. 2019 p.] URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-п#Text (data zvernennia: 22.01.2024). [in Ukrainian].

4. Zotova T. N.(2002). Problema nastupnosti v systemi «DOZ – pochatkova shkola». [The problem of continuity in the preschool - primary school system]. Nauka i osvita: problemy i perspektyvy: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii aspirantiv, studentiv i naukovtsiv, 12 kvit. 2002 r. Bratyslava, 15–18. [in Ukrainian].

5. Kazantseva L. I. (2002). Nastupnist u roboti doshkilnoho zakladu osvity ta pochatkovoi zahalnoosvitnoi shkoly u formuvanni movlennievo-komunikatyvnykh navychok ditei [Continuity in the Work of Preschool and Primary Schools in the Development of Children's Speech and Communication Skills]. Zb. nauk. prats BDPU. 84–91. [in Ukrainian].

6. Kolupaieva T. Ye. (2016). Model pidhotovky vchytelia KhKhI stolittia u svitli yevropeiskykh intehratsiinykh protsesiv [Model of Teacher Training for the XXI Century in the Light of European Integration Processes]. Scientific Journal «ScienceRise: Pedagogical Education». № 11(7). 33–38. [in Ukrainian].

7. Kudriavtsev V. (2001). Doshkilna i pochatkova osvita – odyn rozvyvaiuchyi svit [Preschool and primary education - one developing world]. Doshkilne vykhovannia. 6. 58–66. [in Ukrainian].

8. Pro Natsionalnu stratehiiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.06.2013 r. № 344/2013 [On the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the period up to 2021: Decree of the President of Ukraine of 25.06.2013 No. 344/2013.]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text (data zvernennia: 20.02.2024). [in Ukrainian].

9. Nova ukrainska shkola. (2016). Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian school. Conceptual framework for secondary school reform]. Kyiv: MON Ukrainy, 34. [in Ukrainian].

10. Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia. (2018.) [New Ukrainian school: a guide for teachers]. Kyiv : Litera LTD, 160 [in Ukrainian].

11. Osvitnia prohrama «Vpevnenyi start» dlia ditei starshoho doshkilnoho viku. (2017.) [Sure Start educational program for children of senior preschool age]. Kyiv : Ukrainska akademiia dytynstva, 80 . [in Ukrainian].

12. Pro nastupnist v prohrammakh doshkilnoi i pochatkovoi osvity (2000). [On the presence in programs of childhood and pochatkovoy education]. Doshkilne vykhovannia. 10. 32–33. [in Ukrainian].